

Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed

Udvalget er omstruktureret i 1999 og har skiftet navn. I udvalgets seneste vejledninger og årsrapport berøres temaer med relationer til »Dandy-sagen«

Ib Sewerin

Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed (UVVU) oprettedes i 1992 af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd (SSVF) med det hovedformål at behandle videnskabelig uredelighed på det sundhedsvidenskabelige område. Det var bl.a. et ønske at gøre behandling af uredelighedssager uafhængige af universiteterne. Udvalget omfattede syv medlemmer, hvoraf formanden, der skulle være landsdommer, udpegedes af Præsidenten for Østre Landsret, og de øvrige medlemmer udpegedes af SSVF.

Den 1. januar 1999 erstattedes vedtægterne af Bekendtgørelse nr. 933 om Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed, udstedt af Forskningsministeriet (1). (Bemærk flertalsformen og at *vedrørende* nu staves med lille begyndelsesbogstav). Institutionen består herefter af tre udvalg: 1) et udvalg for naturvidenskabelig, jordbrugs- og veterinærvidenskabelig og teknisk-videnskabelig forskning, 2) et udvalg for sundhedsvidenskabelig forskning, og 3) et udvalg for samfundsvidenskabelig og humanistisk forskning. Udvalgene har fælles formand og to, fire eller seks medlemmer efter Forskningsforums bestemmelse. Formanden skal være landsdommer og beskikkes af forskningsministeren, og som formand fungerer fortsat landsdommer *Hans Henrik Brydensholt*. Det ene af de fire medlemmer af udvalget for sundhedsvidenskabelig forskning er *Erik Dabelsteen*, Odontologisk Institut, Københavns Universitet, og *Palle Holmstrup*, ligeledes fra Odontologisk Institut, Københavns Universitet, er suppleant.

Af den seneste årsrapport for 1998 (2) fremgår at udvalget, foruden at behandle de indbragte sager, har udarbejdet vejledninger for aftaler ved projektstart, for pligt og ret til opbevaring og brug af videnskabelige data, samt for forfatterskab. Vejledningerne er publiceret i *Ugeskr Læger* (3).

Vejledninger

Vejledning for indgåelse af aftaler ved påbegyndelse af forskningsprojekter

Vejledningen omfatter 19 punkter. UVVU anfører at mindre forskergrupper måske ikke har behov for formelle aftaler,

men peger på at jo mere komplekse samarbejdsstrukturerne er, jo mere behov er der for klare aftaler. Listen kan tjene som en huskeliste.

Vejledning vedr. ret og pligt til opbevaring og brug af videnskabelige data

Vejledningen omhandler de problemer der knytter sig til anvendelse af indsamlede data og evt. biologisk materiale som indgår i et forskningsprojekt. De bør bero i en central informations- eller biobank, og der må herske klare regler for hvem der har adgang til data og til at anvende dem.

Særlige problemer kan knytte sig til projekter hvori der indgår patenteringsmuligheder. Der bør være klare aftaler om hvorvidt patentering eller publikation skal have første prioritet. Universitetsansatte forskere kan frit udnytte deres opdagelser til patentering, mens privatansatte forskere skal tilbyde retten til opfindelsen til arbejdsgiveren.

Vejledning vedr. forfatterskab

I vejledningen gennemgås detaljeret hvilke krav der skal opfyldes for at retten til forfatterskab er opfyldt. En forfatter skal have ydet et væsentligt bidrag til den skabende proces, og han skal have ydet væsentlige bidrag til udfærdigelsen af manuskriptet. En medforfatter skal kunne redegøre oversigtsmæssigt for hele manuskriptindholdet.

Første forfatter skal være den der har ydet den væsentligste arbejdsindsats, og som har udarbejdet det første manuskriptudkast.

Der tages afstand fra situationer hvor forfattere ikke har opfyldt ovennævnte betingelser og godtager forfatterstatus i form af såkaldte »gaveforfatterskaber«, »plantede forfatterskaber«, »afståede forfatterskaber« og »spøgelsesforfatterskaber« og ved »handel« med forfatterskaber.

Med reference til Dandy-sagen er det interessant at se understreget at forskere har ansvar for at publicere forskningsresultater som ikke er i overensstemmelse med forudgående forventninger. Ansvarer mindskes ikke i tilfælde hvor et forskningsprojekt er sponsoreret af fx medicinalindustrien.

Det er således alene kvaliteten af forskningsresultater der skal bestemmes om de skal publiceres.

Videnskabelige resultater bør endvidere præsenteres første gang i videnskabelige selskaber eller i videnskabelige tidsskrifter med fuld dokumentation og ikke i ikke-videnskabelige nyhedsmedier.

Behandlede sager

Udvalget har i 1998 behandlet otte indbragte sager. Det kan noteres at alvorligere sager om videnskabelig uredelighed er sjældne herhjemme.

Blandt sagerne kan nævnes følgende:

Sag vedr. publikation af resultater og konklusioner hvorom der råder uenighed mellem de deltagende forskergrupper

Sagen har interesse da den dels omhandler et odontologisk forskningsprojekt, dels har visse paralleller til »Dandy-sagen«.

Sagen opstod mellem tre parter: 1) forskere ved en tandlægeskole, 2) forskere ved en arbejdsmedicinsk klinik og 3) en lægemiddelvirksomhed.

Efter at tandlægerne og den arbejdsmedicinske klinik havde udarbejdet et manuskript til en artikel, bestemt for et engelsksproget tidsskrift, gjorde virksomheden indsigelse. Begrundelsen var at der var draget for vidtgående konklusioner om arbejdsmiljøets mulige skadevoldende effekt på virksomheden, og at konklusionerne afveg fra dem der tidligere var draget i delrapporter.

UVVU fandt ikke anledning til at kritisere samarbejdsaftalen som helhed, men havde dog bemærkninger til en bestemmelse i aftalen om at parterne i tilfælde af uenighed skulle have ret til at publicere egne videnskabelige resultater uden bidrag fra øvrige samarbejdspartnere. UVVU fandt at delaftalen, der var tænkt som et middel til konfliktløsning, var illusorisk.

Udgangen på sagen blev at der udarbejdedes to fællesartikler med hensyntagen til UVVU's bemærkninger, og UVVU optrådte således som mægler i striden.

UVVU konkluderede på baggrund af sagen at det er vigtigt at aftaler om samarbejdsprojekter er gennemtænkte. De bør rumme realistiske konfliktløsningsforslag, og det foreslås af UVVU at de rummer en passus om at søge uafhængig bistand mhp. en opmandsfunktion i tilfælde af uenighed.

Sag vedr. brug af andres teorier og lysbilleder uden kildeangivelse

En forsker blev inviteret til at holde et foredrag ved en international kongres, men blev kort før kongressen udelukket af organisationskomitéen fordi han ikke ville indvilge i at foredragene blev optaget på bånd og solgt. Et tilsvarende foredrag

blev imidlertid afholdt af en anden forsker der forelagde en model udarbejdet af den oprindelige foredragsholder. Han benyttede endvidere lysbilleder baseret på lysbilleder indsendt af den tidligere foredragsholder, uden kildeangivelse.

UVVU fandt at foredragsholderen var udelukket uretmæssigt, og at det stred mod god videnskabelig praksis ikke at oplyse om kilder til såvel den forelagte model som lysbillederne.

Sag vedr. bl.a. skjult sponsorering

I en sag med flere klagepunkter indgik også manglende oplysning om sponsorstøtte.

UVVU fandt at det var en afvigelse fra god videnskabelig praksis at sponsorering ikke omtaltes, og at ansvaret for den manglende omtale påhvilede 1) forfatterne, 2) det sponsorende firma og 3) det publicerende tidsskrift.

Sag vedr. ændringer af medforfattererklæringer

Sagen vedrørte beskrivelsen af enkelte forskeres andel i et projekt hvor en deltager følte sin indsats degraderet.

UVVU gav klageren medhold og understreger vigtigheden af at medforfattererklæringer godkendes endeligt af samtlige forfattere, da de kan bruges i mange sammenhænge, fx ved ansøgninger om stillinger og om fondsmidler.

Contributor-beskrivelser

I årsrapportens kapitel 1 redegøres for begrebet *contributor*-beskrivelser.

Det er et vedvarende problem at det væsentligste videnskabelige meriteringsgrundlag i dag er publikationer. Herved opstår et kapløb mellem forskere mht. at producere ikke blot gode, men også mange artikler. Grundlaget frister endvidere til et misbrug i form af at lade sig medtage som forfatter i tilfælde hvor indsatsen er begrænset (»gaveforfatterskab« mv.), samt til »salamiteknik«, hvor samme materiale og undersøgelse præsenteres i flere versioner.

Krav som berettiger til forfatterstatus, er en substantiel, kreativ og arbejdsmæssig indsats. Som værn mod en udvanding af disse krav har man nu foreslået de såkaldte *contributor*-beskrivelser, hvor en indsats ud over den egentligt forfatter-skabsberettigende kan honoreres. Dokumenterede *contributor*-bidrag kan således gøres meriterende uden at forfatterbegrebet misbruges og udtyndes ved misbrug.

Den internationale udvikling

Danmark må stadig betragtes som et foregangsland mht. håndtering af emnet videnskabelig uredelighed.

Der er internationalt intens opmærksomhed over for begreberne videnskabelig uredelighed og god videnskabelig

---

praksis, men kun i de færreste lande har dette ført til faste regler og til etablerede organer til behandling af opståede sager som tilfældet er i Danmark.

I UK er der endnu ikke enighed om oprettelse af et centralt nationalt organ. I USA afventes en politisk bestemt definition af videnskabelig uredelighed, og der er kræfter i gang for at nedtone rollen for ORI (Office of Research Integrity), og tildele universiteterne større indflydelse.

Litteratur

1. Forskningsministeriet. Bekendtgørelse nr. 933 af 15. december 1998 om Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed.
2. Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed. Beretning 1998. København; 1998.
3. Andersen D. Orienteringer fra Udvalget Vedrørende Videnskabelig Uredelighed. I. God videnskabelig praksis. II. Vejledning for indgåelse af aftaler ved påbegyndelse af forskningsprojekter. III. Vejledning vedrørende ret og pligt til opbevaring og brug af videnskabelige data. IV. Vejledning vedrørende forfatterskab. Ugeskr Læger 1999; 161: 610-8.

Rapport og vejledninger kan rekvireres hos:

Forskningsrådene
Randersgade 60
2100 København
Tlf. 35 44 62 00
Fax 35 44 62 01